

**ประเทศไทย: หนึ่งปีผ่านไป เจ้าหน้าที่ยังคงมิได้บังคับใช้พระราชบัญญัติต่อต้านการทรมานและการกระทำ
บุคคลสูญหายอันเป็นกฎหมายสำคัญได้โดยสมบูรณ์**

22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567

ด้วยเวลาที่วันนี้นับเป็นวันครบรอบหนึ่งปีหลังจากที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการกระทำ
ทรมานและการกระทำบุคคลสูญหาย (พ.ร.บ.) ซึ่งเป็นกฎหมายที่เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของประเทศไทย มีผล
บังคับใช้ คณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากล (International Commission of Jurists หรือ ICJ) ขอเรียกร้องให้
เจ้าหน้าที่ไทยดำเนินมาตรการมากขึ้นเพื่อทำให้การคุ้มครองภายใต้พ.ร.บ. นั้นบังเกิดผลในความเป็นจริง ทั้งนี้ แม้ว่า
เราจะยินดีที่มีการบังคับใช้มาตรการการคุ้มครองบางมาตรการซึ่งถูกบรรจุไว้ในพ.ร.บ. ICJ ยังคงกังวลเกี่ยวกับการ
ฝึกอบรมแก่เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบการบังคับใช้กฎหมายว่ายังคงไม่เพียงพอ รวมถึงความบกพร่องในการประกันว่า
การสืบสวนสอบสวนรวมทั้งการดำเนินคดีจะเป็นไปอย่างรวดเร็ว ละเอียดถี่ถ้วน และมีประสิทธิภาพเมื่อมีการ
กล่าวหาว่ามีการกระทำการทรมานและการกระทำบุคคลสูญหาย

การฟ้องร้องดำเนินคดีเมื่อมีการกล่าวหาว่ามีการทรมาน การกระทำที่โหดร้าย และการกระทำบุคคลสูญหาย

“ประเทศไทยมีสถิติที่ไม่ดีนักในเรื่องของการให้การเยียวยารวมถึงการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษเมื่อเกิด
อาชญากรรมทรมานและการกระทำบุคคลสูญหาย และพ.ร.บ. นี้ก็ถูกสร้างขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะแก้ไข
ความล้มเหลวดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ผ่านไปแล้วหนึ่งปีแต่จากข้อมูลที่เราทราบพบว่ามีคดีเพียงคดีเดียวเกี่ยวกับข้อ
กล่าวหาว่ามีการลงโทษหรือกระทำด้วยประการใดที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ถูก
ส่งฟ้องไปยังศาล แม้ว่าจะมีข้อร้องเรียนอื่น ๆ อีกมากมายว่ามีการกระทำความผิดตามพ.ร.บ. นี้ นอกจากนี้ ยังมี
ข้อมูลเพียงเล็กน้อยเกี่ยวกับข้อร้องเรียนดังกล่าวที่เผยแพร่แก่สาธารณชน” Melissa Upreti (เมลิสซา อูเปรติ)
ผู้อำนวยการภูมิภาคของ ICJ ภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก กล่าว

คดีแรกภายใต้พ.ร.บ. ฉบับนี้ถูกฟ้องต่อศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบภาค 5 ในวันที่ 27 ธันวาคม
พ.ศ. 2566 โดยเกี่ยวกับกรณีที่พักทหารรายหนึ่งเสียชีวิตเนื่องจากติดเชื้อในกระแสเลือดหลังจากมีรายงานว่าเขามี
อาการป่วยและได้รับบาดเจ็บระหว่างการฝึกทหารเกณฑ์ ทั้งนี้ พนักงานอัยการได้ทำการสั่งฟ้องครูฝึกสองคนฐาน
ร่วมกันกระทำด้วยประการใดที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามมาตรา 6 แห่งพ.ร.บ.

อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลของกระทรวงยุติธรรม ณ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2566 นับตั้งแต่พ.ร.บ. นี้มีผลใช้บังคับ มีข้อร้องเรียนรวมทั้งสิ้น 57 ข้อร้องเรียน โดยแบ่งเป็น 27 ข้อร้องเรียนว่ามีการกระทำการทรมาน 6 ข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการกระทำที่บุคคลสูญหาย และ 24 ข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการกระทำที่โหดร้ายที่ไม่ถึงขั้นเป็นการทรมาน โดยเป็นที่ยุติแล้ว 4 คำร้อง และอยู่ระหว่างดำเนินการ 53 คำร้อง ทั้งนี้ ไม่มีรายงานต่อสาธารณชนเกี่ยวกับลักษณะของคำร้องเหล่านี้ รวมถึงการดำเนินคดีภายใต้พ.ร.บ.

การรับรองว่าการกระทำที่บุคคลสูญหายเป็นความผิดต่อเนื่อง

หนึ่งในผลลัพธ์ของการที่การกระทำที่บุคคลสูญหายเป็นความผิดต่อเนื่อง ซึ่งได้ถูกรับรองไว้ในมาตรา 7 ของพ.ร.บ. คือการที่บุคคลอาจจะสามารถถูกดำเนินคดีฐานกระทำที่บุคคลสูญหายได้ตราบใดที่ยังไม่ทราบถึงชะตากรรมและถิ่นที่อยู่ของเหยื่อ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าพ.ร.บ. จะรับรองไว้ว่าการกระทำที่บุคคลสูญหายเป็นความผิดต่อเนื่อง แต่กลับมีข้อมูลเพียงเล็กน้อยที่เผยแพร่ต่อสาธารณชนหรือสื่อสารกับครอบครัวของเหยื่อในกรณีลักษณะนี้ที่เกิดขึ้นก่อนที่กฎหมายนี้จะมีผลบังคับใช้ แต่ชะตากรรมและถิ่นที่อยู่ของเหยื่อเหล่านี้ยังไม่เป็นที่แน่ชัด

ทั้งนี้ ระหว่างปีพ.ศ. 2523 และเดือนสิงหาคมพ.ศ. 2566 คณะทำงานสหประชาชาติว่าด้วยการหายสาบสูญโดยถูกบังคับหรือไม่สมัครใจ (UN Working Group on Enforced or Involuntary Disappearances) ได้ทำการบันทึกและส่งต่อกรณีที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นการกระทำที่บุคคลสูญหายทั้งหมด 93 กรณีต่อประเทศไทย โดยปัจจุบันมี 77 คดีที่ยังคงไม่ได้รับการพิสูจน์ทราบ

มาตรการป้องกัน

หนึ่งปีนับจากที่พ.ร.บ. มีผลบังคับใช้ มาตรการป้องกันบางมาตรการได้ถูกนำมาใช้ โดยรวมถึงผ่านการออกระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำที่บุคคลสูญหายซึ่งมีบทบัญญัติว่าด้วยการบันทึกภาพและเสียงในขณะจับกุมและควบคุมตัวจนกระทั่งส่งตัวให้พนักงานสอบสวนหรือปล่อยตัวบุคคลดังกล่าว อีกทั้งขั้นตอนการแจ้งพนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองเมื่อมีการควบคุมตัว รวมถึงการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูกควบคุมตัว

“แม้ว่าจะมีความคืบหน้าเหล่านี้แต่ก็ยังคงมีรายงานเกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามระเบียบดังกล่าวโดยเจ้าหน้าที่บางรายซึ่งจะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนโดยการเพิ่มการฝึกอบรมกับเจ้าหน้าที่และเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่คณะกรรมการ ฯ ในการติดตามการดำเนินการของหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อประกันว่าทั้งกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องจะถูกบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ” Upreti กล่าว

ทั้งนี้ ภาคประชาสังคมได้รายงานเกี่ยวกับกรณีที่เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายดำเนินการควบคุมตัวโดยมิได้มีการบันทึกภาพและเสียง รวมถึงมีกรณีที่มีการขอคำอนุญาตจากบุคคลที่ถูกจับกุมเพื่อยกเลิกการบันทึกภาพและเสียง ซึ่งถือเป็นการขัดต่อระเบียบของคณะกรรมการ ฯ

นอกจากนั้น ปัจจุบันคณะกรรมการ ฯ ก็อยู่ระหว่างการพิจารณาระเบียบอีกฉบับหนึ่งซึ่งจะวางกรอบในการให้การเยียวยาที่มีประสิทธิภาพ โดยรวมทั้งการเยียวยาที่เป็นตัวเงินและการให้การชดเชยในรูปแบบอื่น ทั้งนี้ ICJ ขอเรียกร้องให้กระบวนการออกระเบียบดังกล่าวเป็นไปโดยเคารพพันธกรณีระหว่างประเทศทางด้านสิทธิมนุษยชนของไทย และโดยการปรึกษาหารือกับกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบและเหยื่อ เพื่อประกันว่าบุคคลเหล่านี้จะสามารถเข้าถึงการเยียวยาที่เหมาะสมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เข้าเป็นภาคีของสนธิสัญญาอื่น

“ประเทศไทยควรที่จะดำเนินการเพิ่มเติมเพื่อผูกพันตามมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศในการให้ความคุ้มครองมิให้มีการทรมาน การกระทำที่โหดร้าย และการกระทำที่บุคคลสูญหาย ซึ่งรวมถึงผ่านการให้สัตยาบันแก่อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ (Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance หรือ ICCPED) โดยทันที และโดยไม่มีการตั้งข้อสงวน รวมถึงการเข้าเป็นภาคีพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการกระทำอื่นๆ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (Optional Protocol to the Convention against Torture หรือ OP-CAT)” Upreti กล่าว

ทั้งนี้ ประเทศไทยได้ลงนามในอนุสัญญา ICCPED ในวันที่ 9 มกราคม พ.ศ 2555 ต่อมา ในวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ 2560 สภานิติบัญญัติแห่งชาติในขณะนั้นได้มีมติรับรองการให้สัตยาบันแก่ ICCPED โดย ICJ ได้รับข้อมูลจากกระทรวงต่างประเทศว่ากระบวนการให้สัตยาบันจะต้องถูก เลื่อนออกไป จนกระทั่งกฎหมายภายในประเทศมีผลบังคับใช้เพื่อทำให้อนุสัญญามีผลในทางปฏิบัติ ทั้งนี้ทั้งนั้น ในขณะนี้กระบวนการดังกล่าวนี้ได้กระทำเสร็จสิ้นไปแล้ว

นอกจากนี้ประเทศไทยยังได้กล่าวย้ำในหลายโอกาส รวมถึงในระหว่าง กระบวนการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนตามระยะ (Universal Periodic Review หรือ UPR) ครั้งที่สาม ในปีพ.ศ 2564 ผ่านการให้คำมั่นโดยสมัครใจต่อข้อเสนอแนะให้ดำเนินการให้สัตยาบันแก่ ICCPED และ OP-CAT ของคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ

(คำแปลภาษาไทยจากต้นฉบับภาษาอังกฤษ)

อนึ่ง OP-CAT กำหนดให้ประเทศไทยต้องดำเนินการเพื่อให้สามารถมีการเข้าเยี่ยมสถานที่ที่มีบุคคลถูกจำกัดเสรีภาพได้ ทั้งโดยคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการป้องกันการทรมานและการลงโทษหรือกระทำด้วยประการใดที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Subcommittee on Prevention of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment) รวมถึงการเยี่ยมสถานที่ดังกล่าวโดยกลไกป้องกันการทรมานระดับชาติ (National Preventive Mechanism หรือ NPM)

อ่านเพิ่มเติม

[Thailand: Law to address torture and enforced disappearance is an important step toward justice but its full enforcement is critical](#) (คำแปลภาษาไทย)

บทวิเคราะห์ข้อบกพร่องในปัจจุบันของพ.ร.บ. โดย ICJ และแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ดูได้ที่ [ภาษาอังกฤษ](#)
[ภาษาไทย](#)